

TAIVALKOSKI / POSIO

MUSTAVAARAN OSAYLEISKAVAEHDOTUKSESTA SAATU PALAUTE JA LAADITUT VASTINEET

LAUSUNNOT, 13 kpl:

Liikennevirasto (Posio)
Liikennevirasto (Taivalkoski)
Lapin maakuntamuseo (Posio)
Lapin liitto (Posio)
Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (Posio)
Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (Taivalkoski)
Fortum Sähkönsiirto Oy (Taivalkoski)
Pohjois-Pohjanmaan liitto (Taivalkoski)
Pohjois-Pohjanmaan museo (Taivalkoski)
Taivalkosken kunta, sivistyslautakunta (Taivalkoski)
Taivalkosken kunta, tekninen lautakunta (Taivalkoski)
Taivalkosken kunta, sosiaali- ja terveyslautakunta (Taivalkoski)
Museovirasto (Posio)
Museovirasto (Taivalkoski)

MUISTUTUKSET, 5 kpl:

Seppo Ylisirniö ja Esa Sarajärvi (Etelä-Posion Vesiosuuskunta ry)
Mikko Kylmäluoma ja Inkeri Kylmäluoma
Pentti Kylmäluoma
Heikki Rinnemaa
Tornator Oyj

TIIVISTELMÄT LAUSUNNOISTA:

1) Liikennevirasto / Posio

Liikennevirasto antaa lausuntonsa rautateiden näkökulmasta. Liikennevirastolla ei ole huomautettavaa kaavahankkeesta. Maanteiden osalta lausunnon antaa toimivaltainen ELY-keskus.

Vastine:

Lausunnolla ei ole vaikutusta kaavatyöhön.

2) Liikennevirasto / Taivalkoski

Liikennevirasto antaa lausuntonsa rautateiden näkökulmasta. Liikennevirastolla ei ole huomautettavaa kaavahankkeesta. Maanteiden osalta lausunnon antaa toimivaltainen ELY-keskus.

Vastine:

Lausunnolla ei ole vaikutusta kaavatyöhön.

3) Lapin maakuntamuseo / Posio

Osayleiskaavan selostusosassa on riittävästi huomioitu Mustavaaran kaivausalueen arkeologiseen kulttuuriperintöön liittyvät havainnot.

Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto on tehnyt kesällä 2013 tarvittavan arkeologisen inventoinnin. Alue on kokonaisvaikutuksiltaan hyvin laaja ja Posionkin osalta on mahdollista, että inventoinnista huolimatta siellä on ennestään tuntemattomia suojelukohteita.

Lapin maakuntamuseolla ei ole toimialueensa (tässä yhteydessä Posion kunnan alue) osalta kaavahankkeeseen huomauttamista tai lisättävää.

Vastine:

Lausunnolla ei ole vaikutusta kaavatyöhön.

4) Lapin liitto / Posio

Mustavaaran kaivoshanke sijoittuu Taivalkosken ja Posion kuntien alueelle. Posion kunnan puolella on voimassa Itä-Lapin maakuntakaava, Itä-Lapin maakuntakaavassa kaivospiiri on osoitettu maa- ja metsätalousvaltaiseksi alueeksi, lisäksi alueelle on osoitettu osaluemerkinnällä todennäköinen mineraalivarantoalue sekä sähkölinja. Todennäköisellä mineraalivarantoalueella osoitetaan alueita, joissa on todettua tai todennäköistä malmi- ja mineraalivarantoa.

Lapin liitossa on käynnistynyt Rovaniemen ja Itä-Lapin maakuntakaavan uudistaminen vuoden 2013 alussa. Tavoitteena on, että maakuntakaava olisi vuoden 2015 marraskuussa Lapin liiton valtuustossa hyväksyttävänä.

Pääosa kaivostoiminnasta sijoittuu Taivalkosken kunnan puolelle. Kaivostoiminnan vaikutukset ulottuvat molempien kuntien alueelle.

Yleiskaavassa esitetty kaivostoiminnan alue ei vaikeuta maakuntakaavan toteuttamista. Kaivostoiminta on Lapin maakuntasuunnitelmassa yksi maakunnan kärkitoimialoista. Hankkeen toteuttaminen tukee maakunnan tavoitteita.

Vastine:

Lausunnolla ei ole vaikutusta kaavatyöhön.

5) Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus / Posio

Osayleiskaava laaditaan Taivalkosken ja Posion kuntien alueille. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen lausunnon osayleiskaavasta antaa Lapin ELY-keskus sekä Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus. Koska kaavoitettava alue muodostaa yhden toiminnallisen kokonaisuuden tulee annettujen lausuntojen sisältö huomioida jatkosuunnittelussa koko osayleiskaavan alueella.

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteet on käsitelty varsin suppeasti kaavaselostuksen kapaleessa 2.2.1 "Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet".

Lapin liitto on lausunnossaan todennut, että yleiskaavassa esitetty kaivostoiminnan alue ei vaikeuta maakuntakaavan toteutusta.

Luo-merkintöjen, arvokkaiden luontokohteiden (luontotyyppien, joilla ei luonnonsuojelulain suojaa ole) suojelutavoitteet ja menettelytavat on tarkasti esittämättä kaavaehdotuksessa. Luo-2, luo-12 ja luo-13 ovat metsälain 10 §:n kohteita, joita koskee metsänhoitotoimenpiteet, mutta ei muut hankkeet. Kaavakartalla kohteet voidaan esittää, mutta ne kohteet, jotka tuhoutuvat olisi hyvä mainita selostuksen lisäksi kaavamerkintöjen yhteydessä, kaava-aineiston luettavuuden parantamiseksi.

Luontodirektiivin liitteen IV ja V lajin liito-oravan kaavamerkintä luo-15 ja lajin siirtymistä turvaava viheryhteys –merkintä kartassa ovat riittävät. Kaavaselostuksessa olisi voitu mainita, että rajauspäätöstä luonnonsuojelulain 47 §:n erityisesti suojeltavan lajin, liito-oravan suojelualueesta ei ole tehty. Eikä kaivoshankkeen kehityksen tässä vaiheessa ole tarkoituksenmukaista tehdä kukaan, koska liito-orava siirtynee jo kaivoalueen rakennusaikana rauhallisemmille alueille.

MY-1 merkintä on riittävä silmälläpidettäville ja alueellisesti uhanalaiselle ahonoidanlukolle ja haavanpötkelökäävälle.

EK-2 varaukselle vaadittava maisematyölupa turvaa osin suojametsän säilymistä ja estänee pölyvaikutusten leviämistä louhosalueelta.

Mustavaaran kaivoksen aiheuttamat vaikutukset Natura-alueelle Salmitunturi – Rääpysjärvi on selvitetty YVA-menettelyn yhteydessä tehdyssä luonnonsuojelulain 65 §:n mukaisessa Natura-arvioinnissa. Natura-alueelle kohdistuvat vaikutukset ovat pöly, tärinä ja meluvaikutuksia. Vaikutukset ovat kuitenkin vähäisiä Natura-alueen suojeluperusteena oleville luontotyypeille ja lintulajeille.

Vanha kirkkopolku, joka reititinä kulkee Taivalkoskelta Posiolle, on ohjattu kulkemaan kaava-alueen laidalle asianmukaisesti.

Kaavaselostuksen mukaan suunnitellulla kaivosalueella ei ole luokiteltuja pohjavesialueita. Osayleiskaava-alueella, noin 800 metriä kaivoksen luoteispuolella, sijaitsee Valkeakosken tärkeä pohjavesialue. Selostuksen mukaan pohjavesivaikutukset arvioidaan vähäisiksi. Valkeakosken pohjavesialue on merkitty pv-1 –merkinnällä, jonka mukaan pohjavesialueelle ei saa sijoittaa sellaisia laitoksia, rakenteita tai toimintoja, jotka saattavat aiheuttaa pohjaveden määrän ja laadun muuttamista. Pohjavesialue on kaavassa M-alue (maa- ja metsätalousvaltainen alue). Pohjavesialueen lähelle on merkitty EK-2 –alue (kaivosalue, joka on suositeltava säilyttää puustoisena ja alueella on toimenpiderajoitus, toimenpiteelle on haettava maisematyölupa). Pv-1 alueen määräykseen olisi syytä lisätä, että alueella tulee kiinnittää erityistä huomiota pohjaveden suojelemiseen. Lisäksi on syytä määrätä, että pohjavesialueelle laskevaan Sirniöjokeen ei tule johtaa toiminta-alueelta tulevia vesiä. Pv-1 –määräystä olisi syytä muuttaa siten, että pohjavesialueelle ei saa sijoittaa sellaisia laitoksia, rakenteita tai toimintoja, jotka saattavat aiheuttaa pohjaveden määrän ja laadun vaarantumista.

Lapin ELY-keskus on antanut Mustavaaran kaivoksen YVA-selostuksesta lausunnon, jossa on tuotu esille selostuksessa esiintyneitä puutteita, jotka tulee tarkentaa ympäristölupahakemukseen. Osa puutteista liittyy YVA:n yhteydessä tehtyihin vesistöselvityksiin ja vesistövaikutusten arviointiin. Kaivoksen ympäristölupahakemus on tällä hetkellä PSAVIN käsittelyssä. Hakemusta ei ole vielä kuulutettu eikä Lapin ELY-keskuksella ole tiedossa onko em. selvityksiä tarkennettu hakemukseen.

Kaavaselostuksessa kaivoshankkeen vaikutukset vesistöihin ja veden laatuun on kuvattu hyvin lyhyesti ja pintapuolisesti. Selostuksessa vaikutukset olisi ollut hyvä kuvata ne tarkemmin, vaikakin ne käsitellään varsinaisesti ympäristöluvan yhteydessä.

Vastine:

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden osalta käsittely on katsottu riittäväksi tämän kaavatyön tarpeisiin nähden.

Uhanalaisten luontotyyppien määräystä pohditaan. Kaavan liitekartalla (liite 1) on merkintä, jolla osoitetaan ne luo-kohteet, jotka vaarantuvat kaivoksen rakentamisen toteutuessa tämän hetken suunnitelmien mukaisesti tai joiden hävittämiseksi on haettu (Vesilain mukaista) poikkeamista. Kaavan vahvistuttua EK-alueilla ei kuitenkaan ole voimassa Metsälaki, minkä lisäksi uhanalaisilla luontotyypeillä ole lainsäädännöllistä suojaa, joten kaikkien kohteiden säilymistä ei voida kaavamääräyksiin taata.

Liito-oravaa koskeva huomautus lisätään kaavaselostukseen.

Kaavamerkintä my-1 koskee ahonoidanlukon ja raidantuoksukäävän esiintymiä, merkinnän voidaan lausunnon pohjalta katsoa olevan riittävä.

Pohjavesialueen osalta aluetta suojelee myös pohjaveden pilaamiskielto (YSL 8 §). Pohjavesialueen merkintää (pv-1) voidaan muuttaa esitetyksi ("... pohjaveden määrän ja laadun vaarantumista"). Kaivoksen rikastushiekka-altaalta vedet johdetaan Lavotjokeen, joka laskee Sirniönjokeen. Lavotjoen ja Sirniönjoen kohtaamispaikka on kuitenkin kaivosalueen koillispuolella, kun pohjavesialue sijaitsee kaivosalueen luoteispuolella, eli jokien kohtaamispaikka on pohjavesialueesta alavirtaan eivätkä kaivosalueelta tulevat, Lavotjoen kautta laskevat vedet nouse pohjavesialueen suuntaan. Näin ollen rikastushiekka-altaalta tulevat vedet laskevat pois päin pohjavesialueelta. Ehdotettua määräystä ei siten voida osoittaa Sirniönjoen osayleiskaavan ulkopuolelle sijoittuvalle osalle.

Koska ympäristölupahakemusta ei oltu vielä osayleiskaavan nähtävilläoloaikana kuulutettu, ei se ollut julkinen, eikä myöskään YVA-selostuksen puutteiden tarkennuksia ole voitu tarkistaa. Osayleiskaavatyössä on ollut lähtökohtana, että osayleiskaavalla määrätään vain ne asiat, joita ei tule muualta, ja ympäristölupapäätökseen jätetään siihen kuuluvat asiat (asia käsitelty 20.3.2013 pidetyssä kaavan 2. viranomaisneuvottelussa). Tämän vuoksi selvitysten tarkistuksen ei voida olettaa vaikuttavan merkittävästi osayleiskaavaan, korkeintaan selostusosioon. Kaavaselostukseen on koetettu poimia merkittävimmät vesistövaikutukset, ja kuten lausunnossa todetaan, ne käsitellään varsinaisesti ympäristöluvan yhteydessä. Tämä voidaan lisätä huomautukseksi selostukseen. Ympäristölupahakemus on ollut nähtävillä 13.3.-12.5.2014, joten asioita voidaan tarkistaa ennen osayleiskaavan hyväksymistä.

6) Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus / Taivalkoski

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus on antanut lausunnon 6.8.2013 Mustavaaran kaivoksen osayleiskaavaluonnoksesta, minkä jälkeen on pidetty 16.10.2013 viranomaisneuvottelu. ELY-keskuksen aiempi lausunto ja viranomaisneuvottelu on otettu huomioon nyt laaditussa kaavaehdotuksessa.

Kaavaehdotukseen on lisätty uusi yleiskaavamääräys kohtaan 6, joka sallii väliaikaisten parakkirakennusten rakentamisen yleiskaava-alueelle. Mikäli tarkoitus on, että rakennuksia sijoitetaan ainoastaan kaivosalueelle, tulee se mainita määräyksessä. Parakkirakennusten käyttötarkoitusta tulee myös tarkentaa kaavamääräyksessä.

Parakkirakennuksen lupa käsitellään joko määräaikaisena rakennuslupana tai MRL 176 §:n tilapäisenä rakennuksena riippuen rakennuksen koosta ja muista ominaisuuksista. Rakennusluvan myöntäminen voi edellyttää myös MRL 137 §:n suunnittelutarveratkaisua mikäli se sijoittuu yleiskaavassa osoitetun asemakaava-alueen ulkopuolelle.

Kun lausunnot ja muistutukset kaavaehdotuksesta on saatu, tulee tarvittaessa järjestää viranomaisneuvottelu.

Vastine:

Yleiskaavamääräystä 6 tarkennetaan. Määräykseen kirjataan, että tarkoitetaan tilapäistä rakentamista, mutta rakentamispaiikkaa ei haluta sitoa.

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen kanssa tullaan keskustelemaan viranomaisneuvottelun tarpeesta vastineiden valmistuttua.

7) Fortum Sähkönsiirto Oy / Taivalkoski

Yleiskaavaehdotukseen on merkitty reitti uudelle 110 kV voimajohdolle. Olemme tehneet alustavaa reittisuunnittelua kartan perusteella ja reittivaihtoehdot ovat siten viitteellisiä. Voimajohdon tarkempi reitti on järkevää määrittää vasta varsinaisen voimajohdon esisuunnittelun aikana. Tämä voidaan aloittaa kun kaivosyhtiö aloittaa kaivoksen toteutuksen.

Kaavaan merkitty uusi reitti tulisi muuttaa vastaamaan oheisen liitteen mukaista ensisijaista reittivaihtoehtoa. Liitteessä on esitetty myös muut reittivaihtoehdot sekä sähköasemien sijaintivaihtoehdot eri väreillä. Yhteystarpeet mahdollista rengasyhteyttä varten on esitetty katkoviivoitetuilla nuolilla ja eri väreillä.

Meillä ei ole huomautettavaa kaavaehdotuksesta jakeluverkon osalta.

Toivomme tiedoksisaantia, kun kaava on hyväksytty.

Vastine:

Lausunnon liitteessä esitetyt reitit tullaan huomioimaan kaava-asiakirjoissa. Reitit on merkitty kaavaan uusina ja yhteystarpeina niiltä osin, kun reittiä ei ole olemassa. Näin ollen merkinnät eivät ole sitovia, vaan ne voidaan määrittää myöhemmin.

8) Pohjois-Pohjanmaan liitto / Taivalkoski

Taivalkosken puolella suunnittelualueella on voimassa Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaava, joka on vahvistettu ympäristöministeriössä 17.2.2005. Siinä kaivostoimintaan viittaa 110 kV voimalinja Mustavaarasta Posion suuntaan. Salmitunturin Natura-alue on osoitettu luonnonsuojelualueena (SL). Ylimaakunnallinen Syötteen alueen matkailun vetovoima-alueen / matkailun ja virkistyksen kehittämisen kohdealueen merkintä (mv-2) jatkuu Posiolle, jossa on voimassa Itä-Lapin maakuntakaava. Suunnittelualue on poronhoitoaluetta, jolle on annettu maakuntakaavassa suunnittelumääräykset.

Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavan uudistamisen 1. vaihemaakuntakaava on hyväksytty maakuntavaltuustossa 2.12.2013 ja saatettu ympäristöministeriön vahvistettavaksi. Vaihekaavassa Mustavaaran kaivos on osoitettu kohdemerkinnällä (ek) hankesuunnitelman ja YVAN perusteella. Uuden 110 kV voimalinjan ohjeellinen linjaus on merkitty entisen pohjoisesta tulevan

johdon paikalle ja yhteystarpeen merkintä kaivosalueelta etelään Taivalvaaraan. Muut voimassa olevan maakuntakaavan merkinnät säilyvät ennallaan.

Kaivoshankkeet kuuluvat sekä voimassa olevassa Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelmassa 2011-2014 että uuden maakuntaohjelman 2014-2017 luonnoksessa kehittämisen kärkiteemoihin. Mustavaaran vanadiinikaivoshankkeen mahdollistava kaavoitus tukee maakunnan ja Pohjois-Suomen kehittämistavoitteita. Osayleiskaava perustuu suurelta osin kaivoshankkeen YVA-prosessin yhteydessä (2009) laadittuihin selvityksiin, joita on täydennetty mm. luonto- ja kulttuuriympäristöselvityksillä. Käynnissä olevassa kaivoksen sulaton YVA-menettelyssä tarkastellaan mm. kaivoksen ja Raaheen rakennettavan sulaton välisen liikenteen vaikutuksia, mikä aiheuttaa liikenneväylien parantamistarpeita.

Yleiskaavaehdotuksessa on otettu huomioon sekä voimassa olevan että vielä vahvistamattoman maakuntakaavan merkinnät. Osayleiskaavan hyväksymiselle ennen 1. vaihemaakuntakaavan voimaantuloa ei näin ollen ole estettä. Kaava ohjaa toimintojen sijoittelua riittäväällä tarkkuudella ja kaavan vaikutuksia on selvitetty monipuolisesti. Maiseman muutokset aiheutuvat avolouhoksen laajentumisesta ja sivukiven läjityksestä ja suuntautuvat pääosin kaivokselta pohjoiseen kaukomaisemaan. Hankkeella ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaisiin kulttuuriympäristöihin (Posion Sirniön ja Taivalkosken Loukusan kylä). Hankkeen positiivinen vaikutus kylien elinvoimaisuuteen on merkittävä. Läheisen Matalaisen taloryhmän rakennusperintöarvot on otettu huomioon kaavamerkinnöissä. Vuonna 2009 laaditun Natura-arvioinnin mukaan kaivostoiminnasta ei aiheudu merkittävästi heikentäviä vaikutuksia Salmitunturin alueen luontoarvoihin. Kaavaehdotuksessa on ratkaistu kaivostoiminnan ja alueen nykyisen käytön, mm. poronhoidon, metsätalouden ja virkistyskäytön yhteensovittaminen. Kaivoksen pöly- ja meluvaikutusten lieventämiseen tähtäviä kaavamääräyksiä on luonnosvaiheen jälkeen tarkistettu niin, että ne koskevat vain kaivoksen aluetta eivätkä rajoita ulkopuolisten metsäalueiden käyttöä tarpeettomasti. Yksityiskohtaisemmat ympäristönsuojelumääräykset annetaan asemakaavan sekä kaivos-, ympäristö- ja vesitalouslupien yhteydessä.

Vastine:

Lausunnolla ei ole vaikutusta kaavatyöhön. Kaavaselostukseen voidaan lisätä huomio siitä, että kaivoksen sulaton YVA-menettelyssä tarkastellaan liikenteen vaikutuksia sekä hankkeen positiivisista vaikutuksista Sirniön ja Loukusan kylille.

9) Pohjois-Pohjanmaan museo / Taivalkoski

Pohjois-Pohjanmaan museo lausuu kaavasta Taivalkosken kunnan rakennetun kulttuuriympäristön osalta.

Kaavassa on huomioitu asianmukaisesti Matalaisen kylässä sijaitsevat kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet. Pohjois-Pohjanmaan museolla ei ole huomautettavaa osayleiskaavan ehdotuksesta rakennetun kulttuuriympäristön osalta.

Vastine:

Lausunnolla ei ole vaikutusta kaavatyöhön.

10) Taivalkosken kunta, sivistyslautakunta / Taivalkoski

Alueella sijaitsee Taivalkosken Kirkonkylästä Posion Sirniön kylään johtava ns. kirkkopolku, joka on merkitty kaavassa ulkoilureittinä ja poistuvan reitin osuuden tilalle on osoitettu ulkoilureitin tarve.

Lausuntonaan sivistyslautakunta toteaa, ettei sillä ole huomautettavaa Mustavaaran kaivoksen osayleiskaavasta.

Vastine:

Lausunnolla ei ole vaikutusta kaavatyöhön.

11) Taivalkosken kunta, tekninen lautakunta / Taivalkoski

Teknisellä lautakunnalla ei ole huomautettavaa laadittuun kaavaehdotukseen.

Vastine:

Lausunnolla ei ole vaikutusta kaavatyöhön.

12) Taivalkosken kunta, sosiaali- ja terveyslautakunta / Taivalkoski

Sosiaali- ja terveyslautakunta toteaa, että sillä ei ole huomautettavaa kaavaehdotukseen.

Vastine:

Lausunnolla ei ole vaikutusta kaavatyöhön.

13) Museovirasto / Posio

Museovirasto on antanut kaavaluonnoksesta lausunnon 1.8.2013 eikä Museovirastolla ole ollut asiassa sellaista huomautettavaa, jolla olisi ollut vaikutusta kaavaratkaisuun.

Museovirastolla ei ole huomautettavaa kaavaehdotuksesta rakennetun kulttuuriympäristön suojelun osalta. Arkeologisen kulttuuriperinnön suojelun osalta kaavan osallinen viranomainen on Lapin maakuntamuseo.

Vastine:

Lausunnolla ei ole vaikutusta kaavatyöhön.

14) Museovirasto / Taivalkoski

Museovirasto arvioi osayleiskaavan ehdotusta arkeologisen kulttuuriperinnön suojelun näkökulmasta.

Osayleiskaava-alueelta ei ole ennestään ollut tiedossa kiinteitä muinaisjäännöksiä. Museovirasto edellytti alueen arkeologista inventointia, mikä on toteutettu syksyllä 2013. Selvitys kohdennettiin erityisesti muuttuvan maankäytön alueille, kuten tuleville rakennus- ja läjitysalueille. Selvityksessä 1900-luvun jälkipuoliskon aiemman kaivostoiminnan sekä tehometsätalouden toimien todettiin muokanneen voimakkaasti alueen ympäristöä. Myös Metsähallitus on tehnyt alueen vaiheilla kansallisen metsäohjelman kulttuuriperintöinventointia vuonna 2010.

Arkeologisessa selvityksessä ei todettu muinaisjäännöksiksi arvioituja kohteita. Se tarkastettiin kaksi muuna kulttuuriperintökohteena pidettyä kohdetta. Näistä Taivalkosken ja Posion välisen maantien varrella sijaitsevaan ns. Välivaaran postikiveen liittyy muistitietoa 1900-luvun puolivälistä. Kivi sijaitsee kaavan reuna-alueen maa- ja metsätalousalueella, varsinaisen kaivosalueen ulkopuolella. Tämän kulttuuriperintökohteen säilyttämiseksi se olisi hyvä osoittaa myös kaavaluonnoksessa muiden paikallishistorian kannalta merkittävien kohteiden tapaan.

Kaava- ja kaivosaluevarausten itäosaa halkoo myös ns. Kirkkopolku, ainakin 1800-luvulta käytössä ollut kulkureitti. Muinaisena kulkureittinä sitä tai sen säilyneitä osin voi myös pitää muinaisjäännöksenä. Polku kulkee paikoin vaikeakulkuisena metsissä sekä soilla ja on edelleen käytössä retkeilyreittinä, puihin maalatuilla merkeillä osoitettuna. Kaivoksen toteutuminen lopettaa pääosiltaan sen käytön retkeilyreittinä ja sitä korvaava ulkoilureitin yhteystarvemerkinä kiertää kaivosalueen itäpuolelta. Museovirasto esittää myös tämän reitin osoittamista kaavassa kulttuuriperintökohteena ulkoilureittinä merkityltä osuudeltaan.

Museovirastolla ei ole muuta todettavaa Mustavaaran kaivoksen osayleiskaavan luonnoksesta. Pohjois-Pohjanmaan museo on aiemmin osaltaan antanut lausuntonsa rakennetun kulttuuriperinnön asiassa.

Vastine:

Välivaaran postikivi merkitään osayleiskaavaan muiden paikallishistorian kannalta merkittävien kohteiden tapaan. Kirkkopolun merkintää tarkistetaan.

TIIVISTELMÄT MUISTUTUKSISTA:

1) Seppo Ylisirniö ja Esa Sarajärvi (Etelä-Posion Vesiosuuskunta ry:n hallituksen puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja)

Mustavaaran kaivoksen yleiskaava-alue koskee pohjoisosaltaan Valkeahetteen pohjavesialuetta, jossa sijaitsee 2005 toimintansa aloittanut Etelä-Posio Vesiosuuskunta ry:n pumppuasema, josta yli kolmekymmentä kiinteistöä saa käyttövetensä, lisäksi Kuloharjun Vesihuollon kaikki vesi tulee kyseiseltä vedenottamolta.

Vedenlaatu on kaikissa vuosittain otetuissa näytteissä ollut erinomainen. Pumppaamo osoitti koepumppauksessa moninkertaista vesimäärää tarpeisiin nähden, joten osuuskuntaan ollaan valmiita ottamaan uusia liittymiä ja kuluttajia.

Huolena on, että Mustavaaran Kaivoksen päästöjä kulkeutuu pohjavesialueelle, onhan Sirniön lammesta, joka tulee mukaan Mustavaara kaivoksen prosessiin laskeva Sirniöjoki alle kahdensadan metrin päässä.

Vaativuoksena on, että mikäli vedenlaatu muuttuu kaivoksen vaikutuksista, on rakennettava uuteen paikkaan uusi vaatimukset täyttävä pumppuasema. Asia on esitetty useissa yhteyksissä, mutta sitä ei ole kirjattu mihinkään kaivosta koskeviin suunnitelmiin. Tulisiko yleiskaavaa pienentää näiltä osin, mutta edellä olevaa vaatimusta vahingon korvaamisesta se ei muuta.

Vastine:

Valkeahetteen pohjavesialue, vedenottamo, suunniteltu vedenottamo sekä suunnitellut vesijohtodot on huomioitu yleiskaavatyössä, jossa ne on merkitty kaavakartoille tai liitteeseen 3. Mustavaaran kaivoksen päästöjen osalta asia ratkaistaan ympäristö- ja vesitalousluvassa. Lupahakemuksesta on poimittu osayleiskaavan selostukseen arvio, jonka mukaan pohjavesialenemat Mustavaaran kaltaisessa moreenimaassa rajoittuvat hyvin lähelle kaivosaluetta, enintään muutamien satojen metrien etäisyydelle. Lisäksi on arvioitu, että asutuksen ja vedenottamon suunnassa teoreettisetkin alenemat rajautuvat Sirniönjokeen, eikä toiminnalla ole siten vaikutusta lähialueen kaivoihin tai vedenottamoon. Vedenottamon osalta on lisäksi huomioitava, että pohjavesi ottamolle kertyy lähinnä vedenottamon länsipuoliselta rinnealueelta eikä Mustavaaran suunnalta.

Pohjavesialuetta koskee pohjaveden pilaamiskiello (Ympäristönsuojelulaki 8§). Lisäksi Mustavaaran Kaivos Oy on alustavasti esittänyt, että kaivoksen tehdasalueen käyttövesi (talousvesi eli juomavesi) saataisiin kyseiseltä Etelä-Posion Vesiosuuskunta ry:n Valkeahetteen pohjavedenottamosta, joten pilaamisen estäminen on myös kaivosyhtiön intressi. Mikäli Mustavaaran kaivoksen toiminnan vuoksi alueen vedenottamoiden käyttöä ei kuitenkaan voitaisi jatkaa, on kaivosyhtiö korvausvelvollinen. Asia tuli esille myös osayleiskaavan yleisötilaisuudessa (29.1.2014), jossa Jukka Pitkäjärvi Mustavaaran Kaivos Oy:ltä totesi korvausvelvollisuuden syntyvän ilman että asiaa tulisi huomioida kaavatyössä.

Kaava-alueen rajauksen muuttaminen ei siis vaikuta pohjavesialueeseen tai vedenottamoon eikä myöskään korvausvelvoitteisiin. Ympäristölupahakemus on ollut nähtävillä 13.3.-12.5.2014, päästöjä käsitellään tässä luvassa tarkemmin.

2) Mikko Kylmäluoma ja Inkeri Kylmäluoma

Osayleiskaavaehdotuksen liitteessä 3 (tekninen verkosto) on esitetty 110 kV:n voimalinjojen yhteystarpeet. Toinen esitetyistä linjoista kulkee maidemme läpi Ahvenharjun ja Ahvenlammen-

kunnaksen kautta kohti Kalliolampea. Emme hyväksy minkäänlaisia varauksia sähkö- tai muille linjoille tai reitityksille (mm. tiet) tilamme mailla. Olemme asiantilan jo aiemmissakin kannanotoissamme todenneet. Miten ylipäätään on mahdollista, että voimalinjojen yhteystarvetta voidaan edes suunnitella kaava-alueen ulkopuolelle?

Emme tule hyväksymään voimalinjojen, sähkölinjojen tai muidenkaan reititysten (mm. tiet) kulkemista maillamme.

Vastine:

Voimalinjojen yhteystarpeet ovat vaihtoehtoisia reittejä, joita sähköyhtiö on alustavasti suunnitellut. Fortum Oyj toteaa lausunnossaan seuraavaa: ” Olemme tehneet alustavaa reittisuunnittelua kartan perusteella ja reittivaihtoehdot ovat siten viitteellisiä. Voimajohton tarkempi reitti on järkevää määrittää vasta varsinaisen voimajohton esisuunnittelun aikana. Tämä voidaan aloittaa kun kaivosyhtiö aloittaa kaivoksen toteutuksen.”

Kyseinen Ahvenlammen lähelle sijoittuva linjaus on siis vain yksi vaihtoehto Fortum Oyj:n suunnitelmissa. Voimalinjojen sijaintia ei tutkita tai päätetä osayleiskaavassa, vaan ne on esitetty siltä osin kuin ne sijoittuvat kaava-alueelle. Voimalinja ei siis välttämättä tule kulkemaan tätä kautta.

Voimajohtojen yhteystarpeet voivat sijoittua kaava-alueen ulkopuolelle, koska kaava koskee vain pientä osaa koko voimajohton alueesta. Näin esimerkiksi maakuntakaavassa esitetty yhteystarve Mustavaaran ja Taivalvaaran välillä osoitetaan myös osayleiskaavassa ja sen ulkopuolella.

Muistuttajan viesti viedään tiedoksi Fortum Oyj:lle, jotta he voivat harkita voimalinjojen sijaintia varsinaista reittipäätöstä tehdessään.

Kun voimajohtoa ruvetaan rakentamaan, tehdään voimajohtoalueeseen lunastustoimitus, ja siinä noudatetaan lakia kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta (29.7.1977/603). Voimansiirtoyhtiö hankkii lunastamalla johtoalueeseen käyttöoikeuden, joka mahdollistaa johdon rakentamisen, käytön ja kunnossapidon. Lunastuspäätöksen julistamisen jälkeen tehdään korvausten suorittaminen.

3) Pentti Kylmäluoma

Yleiskaavan valmistelun edetessä tiedottaminen on hoidettu kunnan kotisivujen ja ilmoitustaulun lisäksi vain Koillissanomissa. Muualla asuvalle maanomistajalle kyseinen paikallislehti ei ilmesty, joten valmistelun avoimuus on meidän osaltamme puutteellista.

Mustavaaran kaivoshanketta varten toteutettavassa osayleiskaavaluonnoksessa Ahvenlammen rannalla sijaitseva kiinteistö (832-405-0005-0020-C) on rajattu kaavan ulkopuolelle. Kaavaluonnoksessa, liite 3 tekninen verkosto, on merkitty uusi 110 kV:n voimalinja kulkemaan kiinteistön kautta.

Voimajohtolinjausten suunnittelussa olisi hyödynnettävä ensisijaisesti olemassa olevia johtokäytäviä. Voimassa oleva maakuntakaava ei sisällä kyseistä uutta voimalinjaa, luonnosvaiheessa olevassa osayleiskaavassa se on osoitettu.

Yleiskaava laaditaan maankäytön ja rakentamisen ohjaamiseksi, kylläkin yleispiirteiseksi. Kaavoittaminen kuitenkin mm. lisää mahdollisuuksia haittojen vähentämiseksi myös yleiskaavallisin keinoin.

Yleiskaavaa on laajennettava koskemaan myös kiinteistöä 832-405-0005-0020-C, merkinnällä "M" maa- ja metsätalousalue ja Ahvenlammen ranta-alueiltaan merkinnällä "RA" loma-asuntoalue. Näin ollen myös viimeinen alueella sijaitseva rakennettu kiinteistö olisi mukana yleiskaavassa ja voimalinjan sijoittuminen tontille tulisi harkittua tarkemmin. Voimalinjan paikka tulisi osoittaa tontin raja-alueelle eikä mielivaltaisesti pienen tontin läpi voimalinjayhtiön tarpeiden mukaisesti.

Voimalinjan sijoittamisessa on huomioitava ympäristösuojelulain mukaiset ympäristövaikutukset sekä sosiaali- ja terveysministeriön asetus ionisoimattoman säteilyn väestölle aiheuttaman altistumisen rajoittamisesta.

Muussa tapauksessa voimalinjaa ei tule sijoittaa kiinteistölle.

Vastine:

Kaavatyön etenemisestä ja julkisista nähtävilläpidoista on sekä luonnos- että ehdotusvaiheessa tiedotettu Taivalkosken kunnan käytäntöjen mukaisesti.

Voimalinjojen yhteystarpeet ovat vaihtoehtoisia reittejä. Fortum Oyj toteaa lausunnossaan seuraavaa: ” Olemme tehneet alustavaa reittisuunnittelua kartan perusteella ja reittivaihtoehdot ovat siten viitteellisiä. Voimajohtoon tarkempi reitti on järkevää määrittää vasta varsinaisen voimajohtoon esisuunnittelun aikana. Tämä voidaan aloittaa kun kaivosyhtiö aloittaa kaivoksen toteutuksen.” Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavan uudistamisen 1. vaihemaakuntakaavassa, joka on hyväksytty maakuntavaltuustossa 2.12.2013 ja saatettu ympäristöministeriön vahvistettavaksi, uuden 110 kV voimalinjan ohjeellinen linjaus on merkitty entisen pohjoisesta tulevan johdon paikalle ja yhteystarpeen merkintä kaivosalueelta etelään Taivalvaaraan.

Kyseininen Ahvenlammen läheltä menevä linjaus on siis vain yksi vaihtoehto Fortum Oyj:n suunnitelmissa. Voimalinjojen sijaintia ei tutkita tai päätetä osayleiskaavassa, vaan ne on esitetty siltä osin kuin ne sijoittuvat kaava-alueelle. Voimalinja ei siis välttämättä tule kulkemaan tätä kautta.

Voimajohtojen yhteystarpeet voivat sijoittua kaava-alueen ulkopuolelle, koska kaava koskee vain pientä osaa koko voimajohtoon alueesta. Kyseistä kiinteistöä ei tämän perusteella ole katsottu aiheelliseksi ottaa mukaan kaava-alueeseen.

Muistuttajan viesti viedään tiedoksi Fortum Oyj:lle, jotta he voivat harkita voimalinjojen sijaintia varsinaista reittipäätöstä tehdessään.

Kun voimajohtoa ruvetaan rakentamaan, tehdään voimajohtoalueeseen lunastustoimitus, ja siinä noudatetaan lakia kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta (29.7.1977/603). Voimansiirtoyhtiö hankkii lunastamalla johtoalueeseen käyttöoikeuden, joka mahdollistaa johdon rakentamisen, käytön ja kunnossapidon. Lunastuspäätöksen julistamisen jälkeen tehdään korvausten suorittaminen.

4) Heikki Rinnemaa

Kun kaivos 70-luvulla tuli, siitä laskeva vesistö Sirniönjokeen, eli Lavotjoki ja osa Sirniöjokea meni sameaksi ja pysyi sellaisena vuosikymmeniä. Vesi puhdistui 90-luvulla ja viime kesänä parissa koskessa oli taas harreja. Tammukoita ei näkynyt, kanta kuoli silloin. Miten kaivoksen toimiessa varmistetaan, että Lavotjokea ja Sirniöjokea ei pilata?

Vastine:

Kaivosta varten tehdyssä ympäristö- ja vesitalousluvassa on kerrottu yksityiskohtaisesti kaivoksen vesien hallinnasta, ja asia ratkaistaan tässä luvassa. Ympäristölupahakemus on ollut nähtävillä 13.3.-12.5.2014.

5) Tornator Oyj

Tornator Oyj katsoo ensisijaisesti, että yleiskaavan käsittely tulee keskeyttää, kunnes kaivospiiripäätös saa lainvoiman ja muut yleiskaavaan vaikuttavat viranomaispäätökset ja määräykset ovat käytettävissä. Myös TUKESin toimesta annettavat kaivoslain 181 §, 52 § ja 125 § mukaiset yleisten ja yksityisten etujen kannalta tarpeelliset määräykset tulisi odottaa, koska niistä voi koitua tarpeita muuttaa yleiskaavaratkaisua. Mikäli yleiskaavan teknistä valmistelua viedään eteenpäin, Tornator edellyttää toissijaisesti, että Tornator Oyj yleiskaavaa luonnokseen ja ehdotukseen tekemät muistutukset käsitellään riittävässä laajuudessa, ottaen huomioon myös Tornatorin kaivospiiripäätöksestä tekemässään valituksessaan esittämät seikat (valitus liitetty muistutukseen).

Osayleiskaavaehdotus ei täytä maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) yleiskaavalle asettamaa tarkoitusta, sisältövaatimuksia eikä osallistamisen periaatteita. Osayleiskaavan ehdotuksessa ei ole selvitetty alueen toimintojen yhteensovittamista maankäyttö- ja rakennuslain 35§:n mukaisesti. Osayleiskaavassa on otettu huomioon vain kaivoksen maankäytölliset tarpeet yrittämättäkään yhteen sovittaa niitä muiden maankäyttötarpeiden kanssa. Kuvaavaa on, että maanomistajien kanssa ei ole yritettykään käydä asiallista vuoropuhelua. Kaava ei tältä osin täytä MRL:n osallistamisvaatimuksia.

Tornator Oyj huomauttaa että kaava-asiakirjoissa on esitetty julkisesti maanomistussuhteet yleiskaavoitettavalla alueella. Tornator Oyj:ltä ei ole kysytty suostumusta saadaanko Tornator Oyj maanomistus esittää julkisesti, eikä niiden julkiselle esittämiseksi ole kaavan laadinnan kannalta tarvetta.

Luonnosvaiheessa Tornator Oyj muistutti kaivostoiminnan katkaisevan kulkuyhteydet Tornator Oyj:n kiinteistöjen itäosiin, ja vaati korvaavien tieyhteyksien selvittämistä. Laadittavaan yleiskaavaan tulee sisällyttää korvaavien tieyhteyksien selvittäminen. Maankäyttö- ja rakennuslain 35 § edellyttää kaavoitettavan alueen toimintojen yhteensovittamista. Kulkuyhteyksien selvittämättä jättäminen on myös vastoin maankäyttö- ja rakennuslain 39 § sisältövaatimuksia. Yleiskaavassa on kuitenkin selvitetty kaivostoiminnan vaatimat uudet tieyhteydet, joten kaivosalueen ulkopuolelle jäävien alueiden tieyhteyksien selvittämättä jättäminen asettaa maanomistajat ja muut oikeuden haltijat eriarvoiseen asemaan yleiskaava alueella ja tuottaa maankäyttö- ja rakennuslain 39 § mukaista kohtuutonta haittaa maanomistajille. Kaavoittaja ei voi paeta MRL:n mukaista vastuuta kaavan sisällöstä viittaamalla, että kulkuoikeusasiat ratkaistaan kaivospiiritoimituksessa. Kaivospiiritoimituksessa käsitellään korvauskysymyksiä mutta ei yhteen soviteta eri maankäyttötarpeita. Yhteensovittaminen tulee tehdä yleiskaavoituksessa, kuten MRL yleiskaavojen sisältövaatimuksena edellyttää.

Yleiskaavan ehdotuksen selvitykset ovat puutteelliset muiden maankäyttömuotojen kuin kaivoksen osalta. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ja Suomen energia- ja ilmastostrategia edellyttävät tuulivoiman merkittävää lisäämistä. Asia on otettava huomioon kaikessa selaisessa kaavoituksessa, jossa tunnistetaan alueella olevan tuulivoimapotentiaalia. Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavan laadinnan yhteydessä maakunnan alueelle on tehty tuulivoimaselvitys, jossa alue on tunnistettu potentiaaliseksi tuulivoima-alueeksi. Selvityksessä jopa korostetaan että kaivosalueet ovat tuulivoimatuotantoon soveltuvia alueita. Yleiskaavan selvi-

tyksiin tulee lisätä Pohjois-Pohjanmaan ja Keskipohjanmaan manneralueen tuulivoimaselvitys ja yleiskaavoituksessa tulee selvittää tuulivoiman sijoittamismahdollisuudet yleiskaavan alueella. Kaavaehdotus on tältä osin palautettava uuteen valmisteluun.

Luonnonsuojelulain mukaisten kohteiden kaavamerkintä tulee muuttaa Luo-merkinnästä luonnonsuojeluvarakseksi (SL). Kohteista voidaan ja tulee perustaa luonnonsuojelulain mukainen luonnonsuojelualue, jolloin SL aluevaraus on oikea merkintä. Alueista voidaan perustaa yksityinen luonnonsuojelualue joko maanomistajan hakemuksesta tai luonnonsuojeluviranomaisen päätöksellä. Metsälain mukaiset Luo-kohteet tulee perustella ja rajata lainmukaisesti. Yleiskaavan selostuksen mukaan muut kasvillisuuden kannalta tärkeät alueet on esitetty liitteessä 1. Liitteessä on vain karttarajauksella esitetty kyseiset luo-kohteet. Selvityksestä ei käy selville kuka ja milloin metsälain kohteet on käyty inventoimassa, millä perusteilla kohteet ovat metsälain 10§ mukaisia tärkeitä elinympäristöjä tai muita uhanalaisia luontotyyppisiä. Metsälain 10§ (20.12.2013/1085), mukaan erityisen tärkeitä elinympäristöt ovat pienialaisia tai metsätaloudellisesti vähämerkityksellisiä, jotka erottuvat ympäröivästä metsäluonnosta selvästi. Mustavaaran ja Raskionvaaran alueelle merkityt luo alueet eivät ole metsälain 10 §:n mukaisia erityisimportantia elinympäristöjä. Kaavaluonnokseen merkityt alueet ovat laajoja alueita (Mustavaara n. 30 ha ja Raskiovaara n. 35 – 40 ha), eivätkä näin ollen täytä metsälain vaatimuksia pienialaisuudesta ja vähämerkityksellisyydestä. Mustavaaran ja Raskionvaaran alueella on toki joitakin metsälain 10 §:n mukaisia kohteita (karttaliite) ja ne voidaan merkitä todellisina alueina kartta liitteen mukaisilla rajauksilla. Metsälaki, hyvän metsänhoidon suositukset ja metsäsertifiointi ovat riittävät silmälläpidettävien luontotyyppien suojaamiseksi.

Maisematyölupapalveloite tulee poistaa koko osayleiskaava alueelta. Maankäyttö- ja rakennuslain 140 §:n mukaan:

Alueella, jolla on voimassa asemakaava tai yleiskaava, maisematyölupa on myönnettävä, jollei toimenpide vaikeuta alueen käyttämistä kaavassa varattuun tarkoitukseen taikka turmele kaupunki- tai maisemakuvaa.

Jos lupa muuhun toimenpiteeseen (puiden kaataminen) mainituilla alueilla evätään eikä maanomistaja sen vuoksi voi kohtuullista hyötyä tuottavalla tavalla käyttää hyväkseen maataan, hänellä on oikeus saada kunnalta tai, jos alue on tarkoitettu tai osoitettu valtion tarpeisiin, tältä korvaus vahingosta, joka hänelle siitä aiheutuu. Mikäli maisematyölupaa ei myönnettä, tulee kunta korvausvelvolliseksi ja joutuu maksamaan luvan myöntämättä jättämisestä aiheutuvasta vahingosta korvaukset maanomistajille. Puiden säilyttäminen alueella on kaivosyhtiön etujen mukaista, joten korvausvelvollisuus tulee kokonaisuudessaan kohdentaa heille.

Vastine:

Mustavaaran kaivoksen osayleiskaavaprosessin keskeytystä on pohdittu jo luonnosvaiheessa, jolloin todettiin, että " Kaavatyön jäädyttämisestä päättävät Taivalkosken kunta, Posion kunta ja Mustavaaran Kaivos Oy, eikä jäädyttämistä tässä vaiheessa esitetä." Lisäksi osayleiskaavatyön viranomaisneuvottelussa (16.10.2013) on todettu, että " Muiden samanaikaisten prosessien valituksista huolimatta lakiestettä kaavoituksen eteenpäinviemiselle ei ole." Tämä koskee myös TUKESin kaivoslain mukaisia määräyksiä. Kaivosyhtiö on tietoinen, että kaivospiiripäätöksen ja lupien sisältö voi vaikuttaa osayleiskaavatyöhön, mutta on halunnut tästä huolimatta viedä kaavatyötä eteenpäin.

TUKESin kuulutus yleisten ja yksityisten etujen kannalta tarpeellisten määräysten antamista ja vakuuksien määräämistä kaivosoikeuden haltijalle on annettu 28.3.2014 ja se pidetään nähtävänä 28.4.2014 saakka. Kuulutuksessa on lisätietona maanomistajille, että "kaivospiiritoimituksessa tai kaivostoimituksessa määrätyt kiinteistökohtaiset korvaukset sekä korvaukset mahdollisista kaivostoiminnan aiheuttamista vahingoista ja haitoista eivät kuulu tähän kuulemisme-

nettelyyn eikä sen jälkeiseen päätöksentekoon. Sama pätee myös parhaillaan käynnissä oleviin kaivospiiritoimituksiin tai kaivostoimituksiin.”

Muistutuksessa on viitattu kaivospiiripäätöksestä tehtyyn valitukseen, jossa taas on viitattu Mustavaaran kaivoksen osayleiskaavaluonnoksessa olleeseen yleismääräykseen avohakkuiden välttämisestä koko osayleiskaava-alueella. Tämä määräys on luonnosvaiheen jälkeen poistettu, joten Tornator Oyj:n valituksen perustelu ei tältä osin ole enää pätevä. Luonnosvaiheen jälkeen on todettu, että kaivospiirialueen metsänkäyttelyjen rajoittaminen (EK-1 ja EK-2 alueilla) riittää haittojen (tärkeimpänä pöly) estämiseen.

Kaivospiiripäätöksestä tehdyssä valituksessa on lisäksi katsottu, että kaivoksen apualue (osayleiskaavassa merkintä EK-1) tulee muuttaa käyttöalueeksi ja kaivospiirin aluetta tulee laajentaa. Valituksen vastaselityksessä on viitattu kumotun kaivoslain 22 §, jossa todetaan kuitenkin myös, että ” *Kaivospiiriä ei saa määrätä suuremmaksi kuin kysymyksessä olevan esiintyvän laadun ja laajuuden kohtuudella voidaan katsoa edellyttävän.*” Sama asia on todettu voimassa olevassa kaivoslaissa 19 §. Mustavaaran kaivoksen osayleiskaavan kannalta oleellista on se, että apualueella sijaitsee luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeitä elinympäristöjä, joiden ominaispiirteitä tulee vaalia ja vaarantaminen on kielletty. Apualueen EK-1 kaavamääräyksessä asia todetaan seuraavasti: ” *... Apualueelle ei tule sijoittaa toimintoja, jotka vaarantavat Mustavaaran lakialueen metsäluonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeitä elinympäristöjä ...* ” Koska alue on apualue, sille ei voida osoittaa merkittäviä kaivostoimintoja, vaan vähäisempiä toimintoja, kuten mainitut linjat tai sääasema.

Osayleiskaavaehdotusta on viety läpi maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) mukaisesti, ja kaavatyöstä on järjestetty kolme (3) viranomaisneuvottelua sekä pyydetty lausunnot viranomaisilta ja muilta merkittäviksi katsotuilta tahoilta. Lisäksi osallisilla (mm. alueen maanomistajat) on ollut mahdollisuus jättää kaavatyöstä luonnosvaiheesta mielipide ja ehdotusvaiheessa muistutus. Nämä kaikki on käsitelty ja niihin on vastattu. Lisäksi kaavatyöstä on pidetty kaksi yleisötilaisuutta, joissa on ollut mahdollisuus keskustella sekä Taivalkosken ja Posion kuntien, kaivosyhtiön että kaavoituksesta vastaavan konsultin edustajien kanssa. Kaavaprosessi on muiden osapuolten, eritoten viranomaisten, paitsi tämän muistutuksen jättäjän (Tornator Oyj) näkemyksen mukaan hoidettu maankäyttö- ja rakennuslain sekä -asetuksen vaatimalla tavalla (mm. MRL 5 ja 8 luku, MRA 3 ja 6 luku).

Mitä tulee yhteensovittamiseen, Mustavaaran kaivoksen osayleiskaavatyössä on sovitettu eri maankäyttömuotoja yhteen mahdollisuuksien mukaan. Tämä on huomioitu mm. Pohjois-Pohjanmaan liiton osayleiskaavaehdotuksesta antamassa lausunnossa, jossa todetaan, että ” *... Kaava ohjaa toimintojen sijoittelua riittävällä tarkkuudella ja kaavan vaikutuksia on selvitetty monipuolisesti. ... Kaavaehdotuksessa on ratkaistu kaivostoiminnan ja alueen nykyisen käytön, mm. poronhoidon, metsätalouden ja virkistyskäytön yhteensovittaminen ...* ”

Maanomistussuhteiden näyttäminen on kaavatöissä yleinen tapa, eikä maankäyttö- ja rakennuslaissa (MRL) ole esitetty, että tiedot olisivat salassapidettäviä. Kaavatöissä julkisuus ja avoimuus ovat keskeisiä periaatteita, minkä vuoksi maanomistustiedot ovat monesti kaavatöiden kautta julkisia. Mikäli maanomistus halutaan jostain syystä pitää salaisena, tulisi tämä asia saattaa kaavoittajan ja kaavoituksesta vastaavan kunnan tietoon hyvissä ajoin, kaavaprosessin alussa, sekä esittää perustelut salassapitovaatimukselle. Tornator Oyj on julkinen osakeyhtiö, jonka maanomistukset näyttävät olevan esillä muissakin kaavatöissä. Koska asiaa ei ole otettu esille osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta tehdyssä lausunnossa eikä osayleiskaavaluonnosvaiheessa, ei keskustelun tarvetta ole huomattu aiemmin. Asiasta keskustelu olisi tuki lisännyt osayleiskaavan vuorovaikutteisuutta.

Tiestön osalta korvaavien tieyhteyksien esittämistä on pohdittu luonnosvaiheen jälkeen, ja asiaa on käsitelty myös viranomaisneuvottelussa (16.10.2013) ja siellä on todettu, että ” *Jos ympäröivien alueiden maanomistajilla on tieoikeus kaivosalueella, tulee korvaavat tieyhteydet esittää. Maanmittaustoimitus tuo ne konkreettisiksi. Ympäröivillä alueilla ei ole vireillä hankkeita, joten asia selvitetään aikanaan tietoimituksella.*”

Osayleiskaavatyössä on lähdetty siitä oletuksesta, että kaivosalueen tiestö on jatkossakin käytettävissä asiasta sopimalla. Kaivospiirialueella on olemassa olevia tieoikeuksia, ja kaavasta huolimatta oikeudet ovat olemassa myös jatkossa. Toisin sanoen tieoikeuden haltija on oikeutettu käyttämään teitä, eikä kaavalla voida muuttaa oikeudenhaltijan asemaa tieasiassa. Jos toiminnanharjoittajan toimesta kulku estyy, on toiminnanharjoittaja velvollinen osoittamaan uuden yhteyden. Kuten viranomaisneuvottelussa on todettu, tässä vaiheessa ei ole tarkemmin määritetty kulkutarvetta alueelle, eli sitä, mihin alueella pitää päästä. Muistutuksen tekijä ei ole esittänyt kaavoittajalle tarkkoja suunnitelmia tai tarpeita kulkemisen järjestämisestä, joten asiaa ei ole kaavatyössä käsitelty. Alueen tiestöä voidaan rakentaa ja parantaa sitten, kun hankkeita on olemassa eli sitten, kun tarve ilmenee. Koska osayleiskaavan määräykset eivät estä tiestön rakentamista, mutta kulkutarpeita ei ole tällä hetkellä tiedossa, ei reittejä ole katsottu tarpeelliseksi tai mahdolliseksikaan esittää.

Lisäksi optimaaliset tieyhteydet eivät välttämättä sijaitse osayleiskaavan alueella. Kaivosaluetta ympäröiville alueille on olemassa oleva metsätieverkosto Kostonjärven suunnasta ja pohjoisesta, joten yhteys alueisiin ei katkea kaivostoiminnan aloittamisen myötä. Kaivospiiritoimitukseen viittaaminen osayleiskaavan luonnosvaiheen vastineessa liittyy juuri korvauskysymyksen. Vastineessa viitattu MRL 39 § toteaa, että yleiskaava ei saa aiheuttaa maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle kohtuutonta haittaa. Haitta on Mustavaaran tapauksessa huomioitu siten, että maanomistaja saa korvauksen alueensa käytöstä kaivostoimintaan.

Mustavaaran kaivoksen osayleiskaavaa laadittaessa on huomioitu maankäyttö- ja rakennuslaki (MRL), jonka 5 luku 35 § toteaa yhteensovittamisen lisäksi, että ” *Yleiskaava voidaan laatia myös maankäytön ja rakentamisen ohjaamiseksi määrättyllä alueella.*” Koska muualla, kuin kaivospiirin alueella ei ole esitetty muuttuvaa maankäyttöä, myöskään perusteellisia selvityksiä ei tarvita. Selvitykset ja niiden laajuus on hyväksytty viranomaisohjauksen kautta, kaavaprosessin aikana on tehty mm. arkeologinen selvitys. Lisäksi MRL 1 luvun 9 § määrittää, että ” *Kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvittävät suunnitelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset.*” Kaavatyöstä Pohjois-Pohjanmaan liitolta saadun lausunnon mukaan ” *Kaava ohjaa toimintojen sijoittelua riittävällä tarkkuudella ja kaavan vaikutuksia on selvitetty monipuolisesti.*”

Tuulivoiman osalta Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavan 1. vaihemaakuntakaavan luonnosvaiheessa tuulivoimalle osoitettu alue on poistettu maakuntakaavaehdotuksesta sekä maakuntavaltuuston hyväksymästä 1. vaihemaakuntakaavasta, joten aluevarausta ei ole käsitelty myöskään tässä osayleiskaavassa. Tuulivoiman osalta nyt osayleiskaavoitettavalle alueelle ei ole tiedossa hankkeita, joten asiaa ei ole käsitelty kaavatyössä.

Luonnonsuojelulain mukaisten kohteiden merkintä on katsottu viranomaisyhteistyössä riittäväksi. Merkintää on muokattu työn aikana, ja määräys katsotaan riittäväksi turvaamaan luontokohteiden arvot mahdollisuuksien mukaan. Huomioitavaa on myös, että osayleiskaavan saatua lainvoiman metsälaki ei ole voimassa EK-alueilla.

Luontokohteiden määrittelyssä on käytetty hyväksi Mustavaaran kaivoshankkeen YVA-selostusta, kuten teksteissä on viitattu. YVA-selostuksen liitteissä on kerrottu selvityksen tekeen osallistuneet henkilöt. Tornator Oyj:n muistutukseen liittämässä kartassa on esitetty

osayleiskaavasta poikkeavia kohteita Metsälain 10 § kohteiksi, mutta karttaliitteestä tai muista Tornator Oyj:n toimittamista asiakirjoista ei käy selville perusteita näille alueille. Kaavoittajalla ei ole tätä lausuntoa aiemmin ollut käytössä Tornator Oyj:n esittämiä tietoja, minkä vuoksi on käytetty muita tietolähteitä. Koska YVA-selostus ja osayleiskaava on tehty yhteistyössä viranomaistahojen kanssa, katsotaan, että osayleiskaavassa esitetyt kohteet ja niiden merkintä on asianmukaista, eikä kaavamerkintöjä ole näiltä osin syytä muuttaa.

Maisematyölupavelvoite on sisällytetty kaivostoiminnan alueisiin (EK-1 ja EK-2), koska näiden alueiden puuston käsittelyllä voi olla vaikutusta mm. kaivoksen pölyn leviämiseen. Maisematyölupavelvoitteen avulla on mahdollista pohtia metsänkäsittelytoimenpiteitä kulloisenkin tilanteen mukaan, eikä esim. avohakkuukieltoa tarvitse ennakoida tarpeettomasti. Taivalkosken ja Posion kuntien edustajat ovat olleet mukana kaavaprosessissa, ja he ovat hyväksyneet kaavamääräyksen tietoisena sen tuomista velvoitteista.

Oulussa 28.5.2014

Johanna Lehto

Annaelina Isola